

Interreg

France-Wallonie-Vlaanderen

UNION EUROPÉENNE
EUROPESE UNIE

Resultaten van de openbare raadpleging over INTERREG VI

Januari 2022

Met de steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

1. Inleiding

Bij de bepaling van het **toekomstige INTERREG VI-programma hebben** de Beheersautoriteit en de programmapartners via de website van het programma een raadpleging bij het grote publiek gehouden.

Hiermee wou men **de mening van het publiek kennen over de relevantie van het programma, waarvan een kopie bij de vragenlijst was gevoegd**, alvorens het ter goedkeuring aan de Europese Commissie voor te leggen.

Alle burgers en organisaties die geïnteresseerd waren, werden verzocht een vragenlijst te beantwoorden om bij te dragen tot de verbetering van het toekomstige programmakader en de uitvoering ervan.

De raadpleging liep van 2 december 2021 tot 7 januari 2022.

Het programma verspreidde een specifieke nieuwsbrief, en daarnaast verspreidde elk deelgebied de link naar het openbare raadplegingsformulier op hun website en via specifieke nieuwsbrieven.

Dit document geeft een samenvatting van de verzamelde informatie.

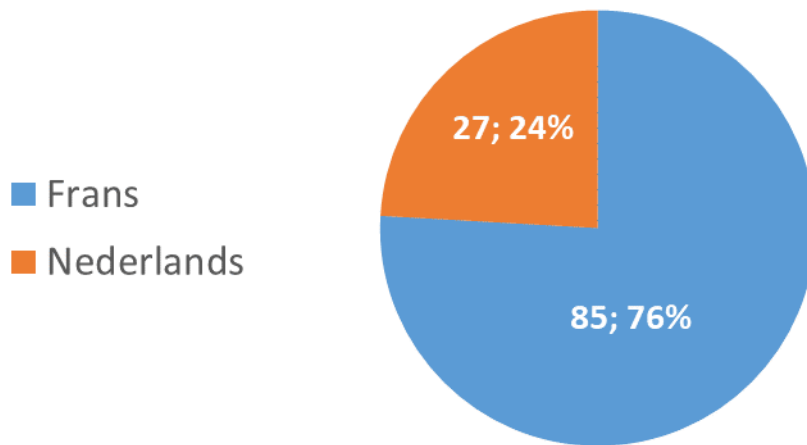
Het document bestaat uit een statistisch deel over de antwoorden op de vragenlijst en een kwalitatief deel met een samenvatting van de belangrijkste opmerkingen, ingedeeld op basis van strategische en specifieke doelstellingen.

De vragenlijst bestond uit 34 gesloten en open vragen en was beschikbaar in het Frans en het Nederlands.

2. Statistisch deel

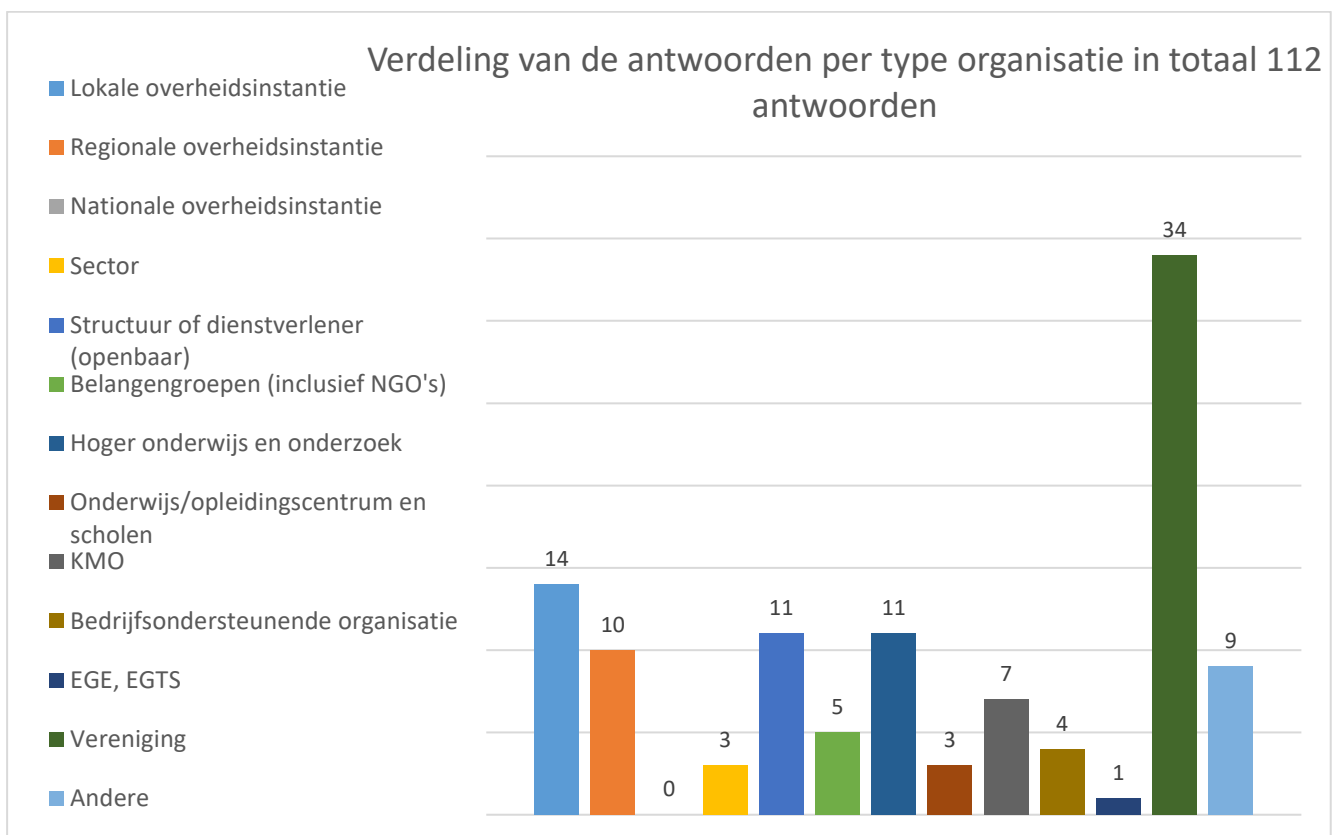
De peiling heeft 112 reacties opgeleverd, waarvan 85 in het Frans en 27 in het Nederlands.

Verdeling van de antwoorden per taal

2.1. Kwantitatieve analyse

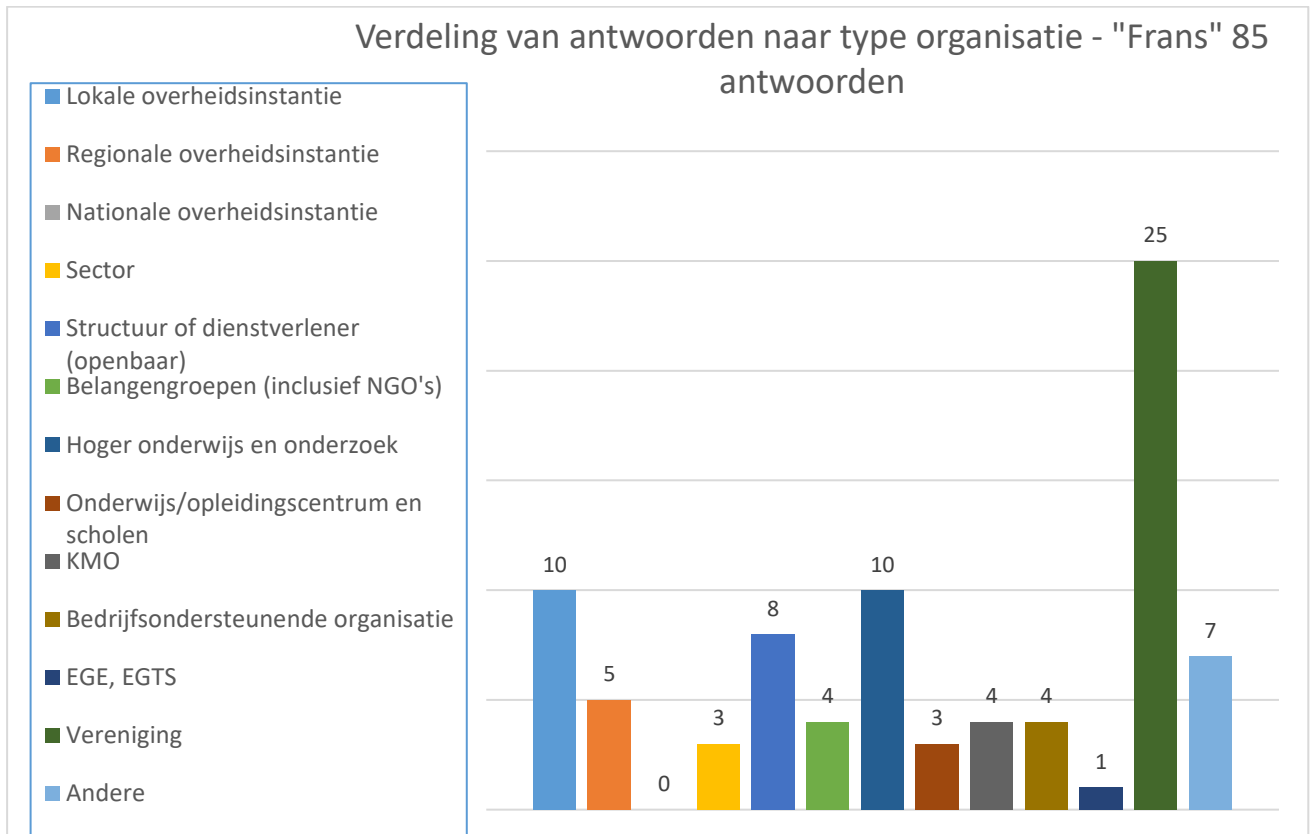
2.1.1. Verdeling van de antwoorden per type organisatie (algemeen)

In beide talen is er een groot aandeel aan verenigingen en regionale of plaatselijke overheden, die samen meer dan de helft van de antwoorden voor hun rekening nemen. Daarna volgen

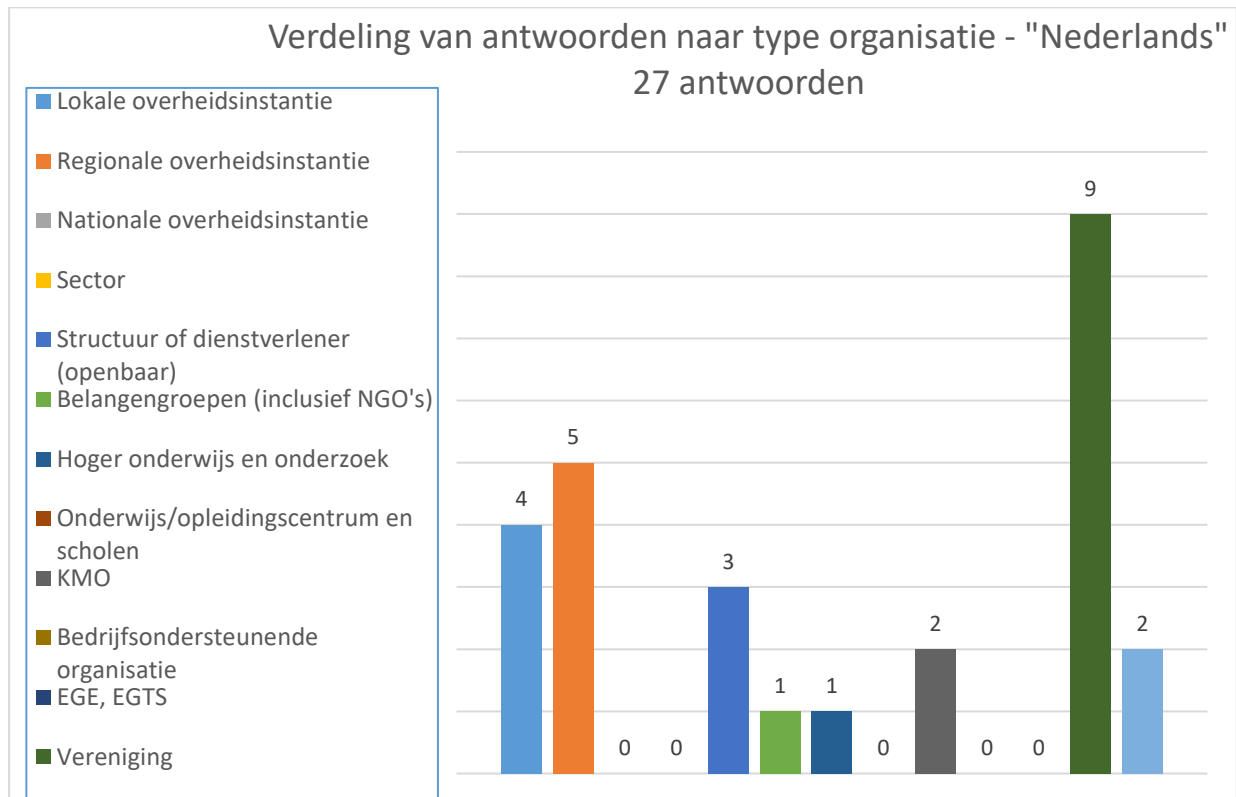
openbare dienstverleners en instellingen voor hoger onderwijs en onderzoekscentra (bijna 20% van de antwoorden).

2.1.2. Verdeling van de antwoorden per type organisatie (Frans)

Bij de Franstalige respondenten zijn verenigingen en regionale of lokale overheden goed voor 47% van de antwoorden en openbare dienstverleners en instellingen voor hoger onderwijs en onderzoekscentra voor meer dan 20% van de antwoorden.

2.1.3. Verdeling van de antwoorden per type organisatie (Nederlands)

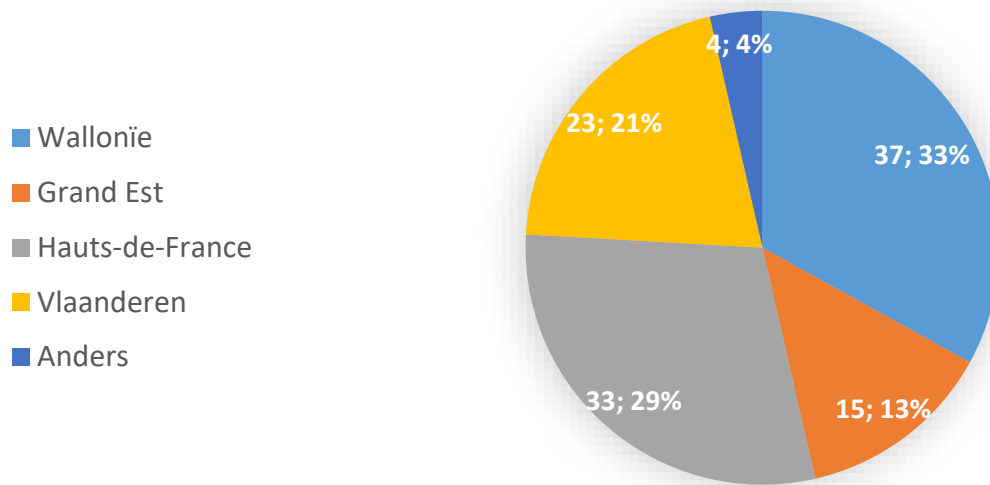
Wat de antwoorden in het Nederlandstalige deelgebied betreft, vertegenwoordigt het aandeel van verenigingen en regionale of lokale overheden 67% van de antwoorden en dat van instellingen voor hoger onderwijs en onderzoekscentra meer dan 11% van de antwoorden.

2.1.4. Verdeling van de antwoorden volgens geografische origine

Wat de geografische origine van de Franstalige respondenten betreft, vertegenwoordigen Wallonië en de regio Hauts-de-France 71% van het totale aantal antwoorden. De regio Grand-Est lijkt relatief ondervertegenwoordigd (15% van de antwoorden).

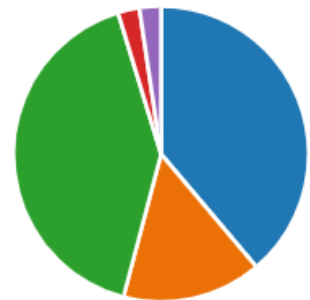
Verhoudingsgewijs maken de reacties van het Vlaamse deelgebied 23% uit van het totale aantal geregistreerde reacties.

Verdeling van alle antwoorden per regio 112 antwoorden

Franstalige reacties

Hauts-de-France	33
Grand Est	13
Wallonie	35
Flandre	2
Autre	2

Nederlandstalige reacties

Hauts-de-France	0
Grand Est	2
Wallonie	2
Vlaanderen	21
Andere	2

2.2. Kwalitatieve analyse

Als input voor de denkoefening werd een reeks vragen gesteld over de relatieve belangstelling van de respondenten voor de verschillende strategische doelstellingen en de specifieke doelstellingen en hun bereidheid om daaraan mee te werken.

Ter inleiding wijzen we erop dat de instellingen uit de culturele sector op dezelfde manier gestemd hebben door precies dezelfde opmerkingen toe te voegen om hun argumenten meer gewicht te geven, en dit bij 18 gelegenheden, hetgeen van invloed is op de algemene resultaten van de openbare raadpleging.

Hieronder staan de resultaten.

Begrijpt u duidelijk de specifieke uitdaging die het programma wenst aan te pakken?

Totale verdeling van de respondenten :

Zowel bij het Franstalige, als het Nederlandstalige gedeelte heeft meer dan 93% deze vraag met 'ja' beantwoord, waaruit geconcludeerd kan worden dat er een goed begrip is van de uitdagingen waarvoor het toekomstige programma staat.

● OUI	80
● NON	5

● JA	25
● NEE	2

Zo niet, welke specifieke punten zijn niet duidelijk, en waarom?

Verzamelde reacties:

- De vegetatie is een klimaatregelaar (wind afremmen, evapotranspiratie, bevochtigen van de atmosfeer, bodemretentie / humusproductie / ondersteuning van de biodiversiteit / voedsel voor mens en dier / schaduw > temperatuur enz.) ..... Herstel van de landbouw- en bosecosystemen = 70% oppervlakte.
- De behandelde specifieke punten zijn te vaag.
- "Gezondheid" en "gezondheidsbevordering" moeten uitdrukkelijk vermeld worden in de titel van specifieke doelstelling 4.5, naast "gezondheidszorg". Ook in S.D. 4.5 is het onderdeel "de overgang van institutionele naar gezins- en gemeenschapsgerichte zorg bevorderen" niet in detail terug te vinden. We stellen voor het op te nemen in 4.5.3: "Bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking en de ontwikkeling van gemeenschappelijke instrumenten op het gebied van preventie, gezondheidsbevordering, innovatie in de zorgsector en de gezondheidssector"
- Strategische doelstelling 1 "Een concurrerender en slimmer Europa door de bevordering van innovatieve en slimme economische transformatie" vermeldt in de motivering van de selectie de wens om de sociale en solidaire economie (SSE) verder te ondersteunen. We stellen voor dit begrip op te nemen in S.D. 1.3 "Versterken van duurzame groei en concurrentievermogen van de KMO's en het creëren van banen bij KMO's, met name door productieve investeringen". - Strategische doelstelling 2 "Een groenere en koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa door de bevordering van een schone en rechtvaardige

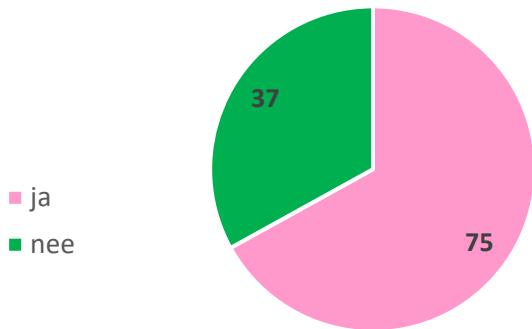
energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, beperking van en aanpassing aan de klimaatverandering, risicopreventie en risicobeheersing, en duurzame mobiliteit". Bij het lezen van deze doelstelling vinden we geen vermelding van de gevolgen van de opwarming van de aarde voor de gezondheid, de organisatie van onze gezondheidsstelsels, de zorgverstrekking en het gedrag van patiënten. Betekent dit dat elk project met betrekking tot dit onderwerp "Effect op de gezondheid" ingediend moet worden in het kader van doelstelling 4? - Strategische doelstelling 4 "Een socialer en inclusiever Europa door invoering van de Europese pijler van sociale rechten" a. We vragen dat de termen "gezondheid" en "gezondheidsbevordering" uitdrukkelijk opgenomen worden in de titel van specifieke doelstelling 4.5 naast "gezondheidszorg". b. Ook in doelstelling 4.5 is het onderdeel "de overgang van institutionele naar gezins- en gemeenschapsgerichte zorg bevorderen" niet in detail opgenomen. We stellen voor het op te nemen in 4.5.3: "Bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking en de toepassing van gemeenschappelijke instrumenten op het gebied van preventie, gezondheidsbevordering, innovatie in de zorg en de medisch-sociale sector en de ontwikkeling van persoons- en gemeenschapsgerichte diensten", pagina 29.

De ontvangen opmerkingen hebben dus betrekking op de details van de strategie en niet op de grondslag van de strategie zelf.

Vindt u dat de lijst met uitdagingen die door het programma is bepaald de belangrijkste kwesties aanpakt?

Voor de overgrote meerderheid van de respondenten (67%) pakt de strategie van het programma de belangrijkste kwesties aan, maar de uitsplitsing tussen Franstaligen en Nederlandstaligen laat een duidelijk verschil zien, met meer steun aan Franstalige kant (73%) en minder dan 50% aan Nederlandstalige kant.

Vindt u dat de lijst met uitdagingen die door het programma is bepaald, bij de belangrijkste kwesties aanpakt?

Franstalig :

Nederlandstalig :

Slechts 48% van de Nederlandstalige respondenten denkt er zo over

Zo niet, welke onderwerpen ontbreken?

Opmerkingen FR:

1. Landbouw- en bosecosystemen herstellen, bosgebieden herbebossen

2. Stadscentra dynamiseren
3. De toegang tot post-bacopleidingen voor grensstudenten vergemakkelijken
4. Duurzame ontwikkeling op economisch, sociaal en cultureel gebied, niet alleen op het gebied van energie en klimaat
5. Waterstof- en biomassaproductie
6. Bij punt 2.6 is het woord "cultuur" alleen vervangen door "erfgoed".
7. Sociale inclusie wordt in het document genoemd (punt 2.8), maar maakt niet echt deel uit van de prioriteiten
8. Minder aanbod van plaatselijke openbare diensten

Opmerkingen NL :

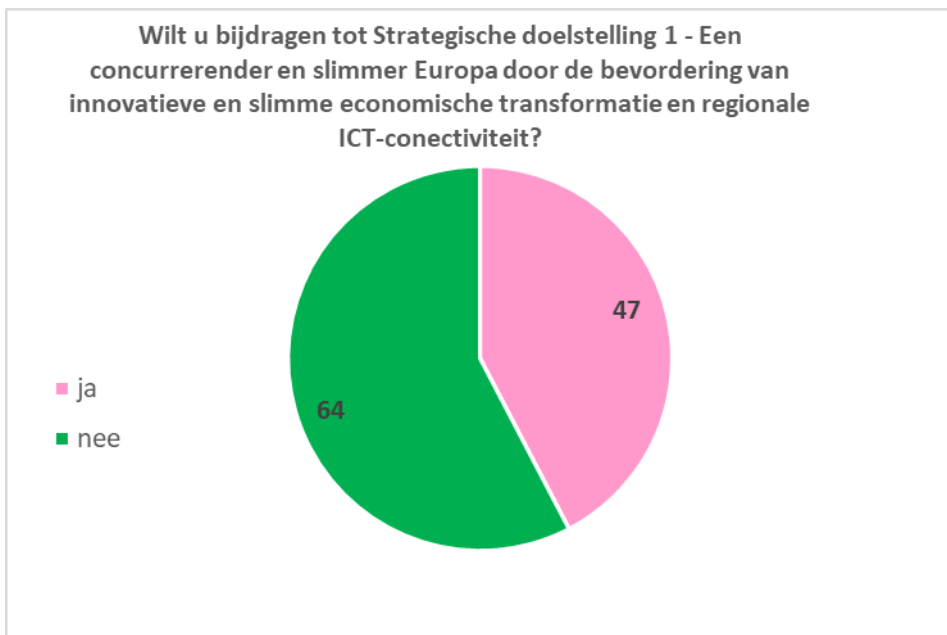
9. Een sterk beleid en een sterke visie rond grensoverschrijdende culturele initiatieven
10. Toegankelijkheid voor mensen met een beperking
11. Cultuur en kunst ruimer definiëren.
12. Bij punt 2.6 is het woord "cultuur" alleen vervangen door "erfgoed".

Strategische doelstelling 1 - Een concurrerender en slimmer Europa door de bevordering van innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit

Wilt u bijdragen tot deze prioriteit?

Totale verdeling van de respondenten

42% van de respondenten wenst bij te dragen tot Strategische doelstelling 1, met een strikte gelijkheid tussen Franstaligen en Nederlandstaligen.

42% van de Franstaligen wil bijdragen tot Strategische doelstelling 1:

● JA	36
● NEE	49

42% van de Vlamingen wil bijdragen tot Strategische doelstelling 1:

● JA	11
● NEE	15

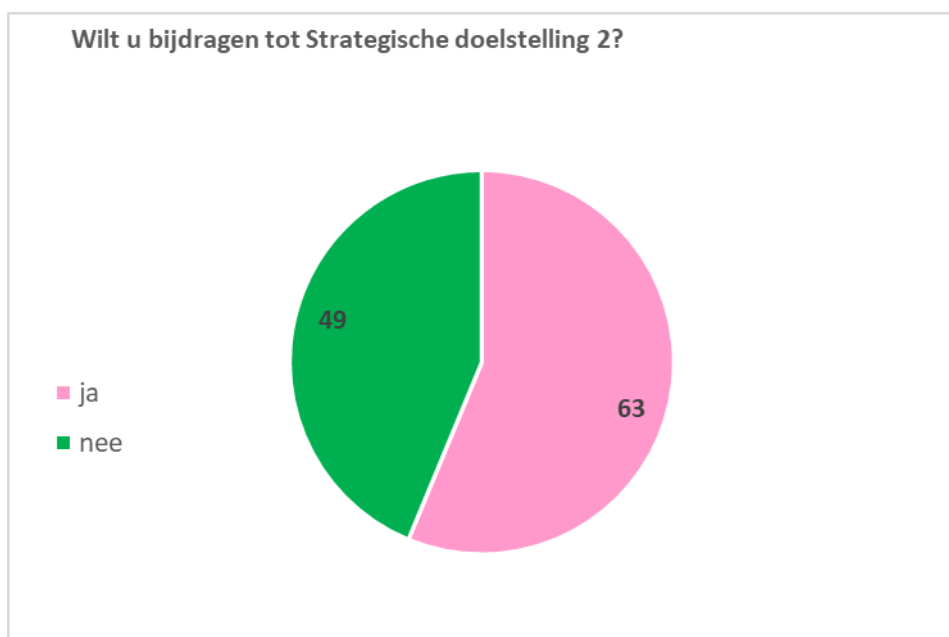

Strategische doelstelling 2 - Een groener, veerkrachtiger en koolstofarmer Europa

Wilt u bijdragen tot deze prioriteit?

Totale verdeling van de respondenten :

Meer dan 56% van de respondenten wil bijdragen tot Strategische doelstelling 2, hoewel er een verschil is tussen de Franstaligen (60%) en de Nederlandstaligen (44%).

60% van de Franstaligen wil bijdragen tot Strategische doelstelling 2.

Franstalig :

● JA	51
● NEE	34

Nederlandstalig :

Tegenover 44% van de Nederlandstaligen

● JA	12
● NEE	15

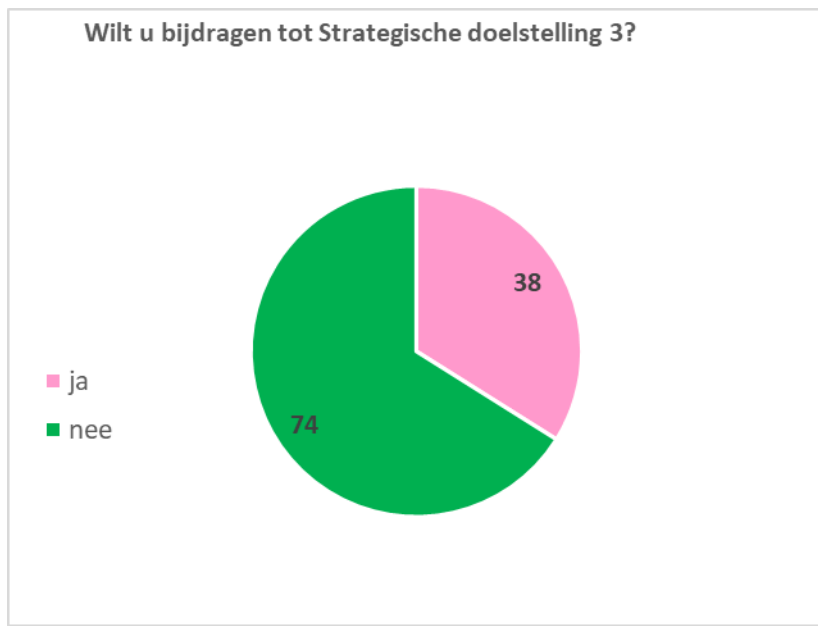

Strategische doelstelling 3 - Een beter verbonden Europa door een betere mobiliteit

Wilt u bijdragen tot deze prioriteit?

Totale verdeling van de respondenten

Een minderheid van de respondenten (34%) wilde bijdragen tot Strategische doelstelling 3; dit is de Strategische doelstelling die de minste steun kreeg van de respondenten bij de openbare raadpleging. Er is geen groot verschil tussen de Franstaligen en de Nederlandstaligen.

33% van de Franstaligen is te vinden voor een bijdrage tot Strategische doelstelling 3.

37% van de Nederlandstaligen is te vinden voor een bijdrage tot Strategische doelstelling 3.

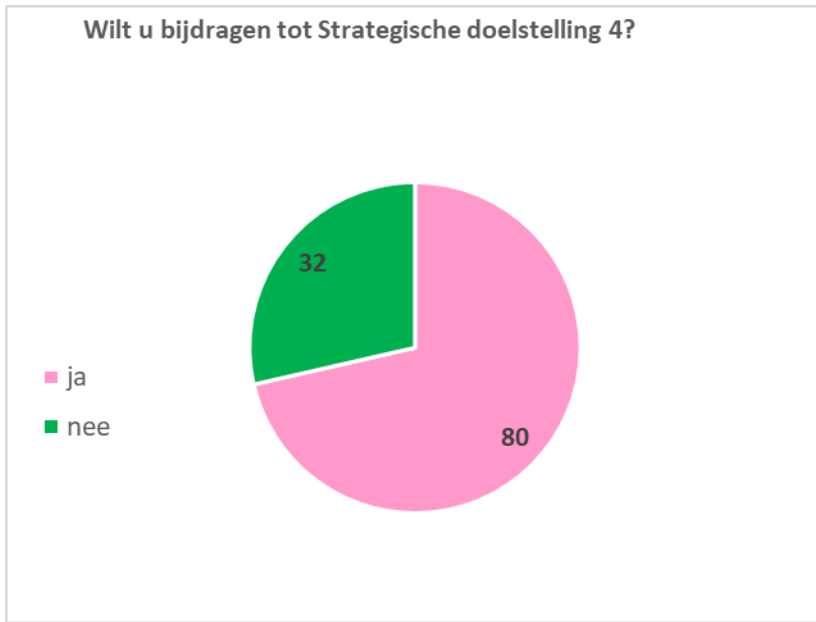
Strategische doelstelling 4 - Een sociaal en inclusiever Europa door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten

Wilt u bijdragen tot deze prioriteit?

Totale verdeling van de respondenten :

Meer dan 71% van de respondenten wil deelnemen aan Strategische doelstelling 4 van het programma, met een duidelijke voorkeur bij de Franstaligen (74%) ten opzichte van de Nederlandstaligen (63%).

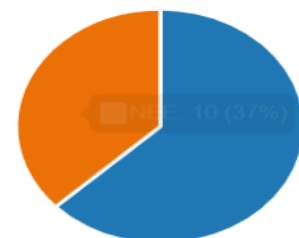
Dit is het hoogste percentage bij de 5 Strategische doelstellingen van het programma.

74% van de Franstaligen is te vinden voor een bijdrage

63% van de Nederlandstaligen is te vinden voor een bijdrage

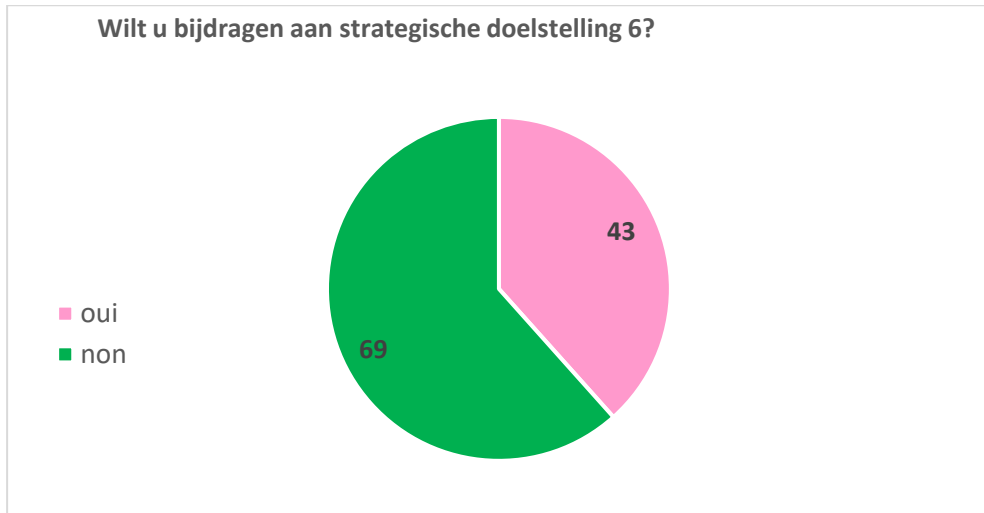
Strategische doelstelling 6 (ISO 1) – Betere governance bij de Interreg-samenwerking

Wilt u bijdragen tot deze prioriteit?

Totale verdeling van de respondenten :

Over het geheel genomen wenst slechts 38% van de respondenten bij te dragen tot de uitvoering van Strategische doelstelling 6, wat gezien de inhoud van de acties die onder deze specifieke doelstelling vallen, vrij logisch is gezien het meer institutionele karakter van de voorgestelde acties en het profiel van de respondenten (verenigingen, ...)

Verhoudingsgewijs zijn de Franstaligen het meest geïnteresseerd in deelname (45% tegenover 19% voor de Nederlandstaligen).

45% van de Franstaligen wil bijdragen tot SD 6

19% van de Nederlandstaligen wil bijdragen tot SD 6

3. Analyse per specifieke doelstelling

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de meningen per specifieke doelstelling.

Uit de analyse komen verschillende vaststellingen naar boven:

1. Over het algemeen wordt geen van de specifieke doelstellingen van het programma als irrelevant beschouwd: behalve specifieke doelstelling 4.6. die onder meer betrekking heeft op de cultuursector, waarvoor 18 reacties (12 in het Frans en 6 in het Nederlands) werden ontvangen in de vorm van een manifest.
2. Deze analyse wordt ondersteund door de antwoordpercentages op de vraag "niet relevant", die, behalve voor specifieke doelstelling 4.6, een percentage tussen 0 en 8% opleveren.
3. Op basis van de relevantie, hebben specifieke doelstellingen 1.3, 2.4, 2.5 en 2.7 een score van meer dan 80% bij "zeer relevant".
4. Vervolgens komen specifieke doelstellingen 1.1, 3.2, 6.1 en 6.3, met tussen 70 en 80% bij "volledig relevant".
5. Voor specifieke doelstellingen 4.1, 4.5 en 6.3 schommelt het percentage tussen 60 en 70%.
6. Alleen specifieke doelstelling 4.6 heeft een percentage van iets minder dan 60%, wat verklaard wordt door de 18 antwoorden van de culturele spelers die een volwaardige plaats in het programma wensen.
7. De analyse per taal toont enkele verschillen qua standpunt, met name
  - Meer steun in het Vlaamse deelgebied voor specifieke doelstellingen 1.1, 2.4 en 2.5;
  - Bij de Franstaligen was er daarentegen meer belangstelling voor specifieke doelstellingen 1.3, 2.7, 4.1, 4.5, 6.1 en 6.3.
  - Wat specifieke doelstelling 3.2 betreft, stellen we vast dat het gevoel van irrelevantie in het Vlaamse deelgebied (22%) genuanceerd moet worden, gezien het lage aantal reacties vanuit dit deelgebied;
  - Tenslotte, maar dit is een constante bij de reacties, wordt specifieke doelstelling 4.6 het minst relevant geacht door 44% van de Nederlandstaligen en 25% van de Franstaligen.

De opmerkingen die tijdens de openbare raadpleging zijn ontvangen, zijn opgenomen in bijlagen 1 en 2.

Algemene samenvatting van de reacties bij de specifieke doelstellingen :

Relevantie van specifieke doelstellingen voor alle respondenten	Helemaal relevant	Gedeeltelijk relevant	Helemaal niet relevant
Specifieke doelstelling 1.1 : Ontwikkelen en verbeteren van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en het gebruik van geavanceerde technologieën	78%	15%	7%
Specifieke doelstelling 1.3 – Versterken van duurzame groei en concurrentievermogen van de KMO's en het creëren van banen bij KMO's, met name door productieve investeringen	83%	15%	2%
Specifieke doelstelling 2.4 – Bevorderen van de aanpassing aan de klimaatverandering, beperken van het risico op rampen en vergroten van de veerkracht, rekening houdend met een op ecosystemen gebaseerde aanpak	81%	11%	8%
Specifieke doelstelling 2.5 – Bevorderen van toegang tot water en een duurzaam waterbeheer	84%	16%	0%
Specifieke doelstelling 2.7 – Versterken van de bescherming en het behoud van de natuur en de biodiversiteit door de groene infrastructuur te versterken, specifiek in stedelijke gebieden, alsook door alle vormen van vervuiling in te perken	84%	14%	2%
Specifieke doelstelling 3.2 – Opzetten en ontwikkelen van een duurzame, slimme, intermodale en veerkrachtige mobiliteit in het licht van de klimaatfactoren op nationaal, regionaal en plaatselijk niveau, met inbegrip van een verbeterde toegang tot het TEN-T netwerk en de grensoverschrijdende mobiliteit	73%	22%	5%
Specifieke doelstelling 4.1 – Verbeteren van de doeltreffendheid en het inclusieve karakter van de arbeidsmarkten en van de toegang tot kwalitatieve werkgelegenheid door de ontwikkeling van sociale infrastructuur	68%	28%	4%
Specifieke doelstelling 4.5 – Zorgen voor een gelijke toegang tot de gezondheidszorg en bevorderen van de veerkracht van de gezondheidssystemen, met inbegrip van de eerstelijnszorg, alsook bevorderen van de overgang van institutionele naar gezins- en gemeenschapsgerichte zorg	63%	31%	6%
Specifieke doelstelling 4.6 – Versterken van de rol van cultuur en toerisme in de economische ontwikkeling, de sociale inclusie en de sociale innovatie	59%	11%	29%
Specifieke doelstelling 6.1 – Versterken van de institutionele capaciteit van de overheden, specifiek diegene die bevoegd zijn voor het beheer van een specifiek gebied, en van de betrokken partijen	77%	23%	0%
Specifieke doelstelling 6.2 – Bijdragen tot de doeltreffendheid van de overheid door de juridische en administratieve samenwerking te bevorderen, evenals de samenwerking tussen de burgers, het maatschappelijke middenveld en de instellingen, vooral om de juridische en andere hindernissen in de grensstreken het hoofd te kunnen bieden	77%	21%	2%
Specifieke doelstelling 6.3 – Opbouwen van een wederzijds vertrouwen, specifiek bij het aanzetten tot « people to people »-acties	63%	35%	2%

Samenvatting van de reacties bij de specifieke doelstellingen per taal :

Relevantie van de specifieke doelstellingen per taal	FRANS			NEDERLANDS		
	Helemaal relevant	Gedeeltelijk relevant	Helemaal niet relevant	Helemaal relevant	Gedeeltelijk relevant	Helemaal niet relevant
Specifieke doelstelling 1.1 : Ontwikkelen en verbeteren van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en het gebruik van geavanceerde technologieën	75%	19%	6%	90%	0%	10%
Specifieke doelstelling 1.3 – Versterken van duurzame groei en concurrentievermogen van de KMO's en het creëren van banen bij KMO's, met name door productieve investeringen	89%	8%	3%	60%	40%	0%
Specifieke doelstelling 2.4 – Bevorderen van de aanpassing aan de klimaatverandering, beperken van het risico op rampen en vergroten van de veerkracht, rekening houdend met een op ecosystemen gebaseerde aanpak	78%	14%	8%	92%	0%	8%
Specifieke doelstelling 2.5 – Bevorderen van toegang tot water en een duurzaam waterbeheer	82%	18%	0%	92%	8%	0%
Specifieke doelstelling 2.7 – Versterken van de bescherming en het behoud van de natuur en de biodiversiteit door de groene infrastructuur te versterken, specifiek in stedelijke gebieden, alsook door alle vormen van vervuiling in te perken	88%	10%	2%	67%	33%	0%
Specifieke doelstelling 3.2 – Opzetten en ontwikkelen van een duurzame, slimme, intermodale en veerkrachtige mobiliteit in het licht van de klimaatfactoren op nationaal, regionaal en plaatselijk niveau, met inbegrip van een verbeterde toegang tot het TEN-T netwerk en de grensoverschrijdende mobiliteit	75%	25%	0%	67%	11%	22%

Samenvatting van de reacties bij de specifieke doelstellingen per taal (vervolg)

Relevantie van de specifieke doelstellingen per taal	FRANS			NEDERLANDS		
	Helemaal relevant	Gedeeltelijk relevant	Helemaal niet relevant	Helemaal relevant	Gedeeltelijk relevant	Helemaal niet relevant
Specifieke doelstelling 4.1 – Verbeteren van de doeltreffendheid en het inclusieve karakter van de arbeidsmarkten en van de toegang tot kwalitatieve werkgelegenheid door de ontwikkeling van sociale infrastructuur	74%	23%	3%	44%	50%	6%
Specifieke doelstelling 4.5 – Zorgen voor een gelijke toegang tot de gezondheidszorg en bevorderen van de veerkracht van de gezondheidssystemen, met inbegrip van de eerstelijnszorg, alsook bevorderen van de overgang van institutionele naar gezins- en gemeenschapsgerichte zorg	67%	27%	6%	47%	47%	7%
Specifieke doelstelling 4.6 – Versterken van de rol van cultuur en toerisme in de economische ontwikkeling, de sociale inclusie en de sociale innovatie	62%	13%	25%	50%	6%	44%
Specifieke doelstelling 6.1 – Versterken van de institutionele capaciteit van de overheden, specifiek diegene die bevoegd zijn voor het beheer van een specifiek gebied, en van de betrokken partijen	79%	21%	0%	60%	40%	0%
Specifieke doelstelling 6.2 – Bijdragen tot de doeltreffendheid van de overheid door de juridische en administratieve samenwerking te bevorderen, evenals de samenwerking tussen de burgers, het maatschappelijke middenveld en de instellingen, vooral om de juridische en andere hindernissen in de grensstreken het hoofd te kunnen bieden	76%	21%	3%	80%	20%	0%
Specifieke doelstelling 6.3 – Opbouwen van een wederzijds vertrouwen, specifiek bij het aanzetten tot « people to people »-acties	66%	32%	3%	40%	60%	0%

Bijlage 1 - Transcriptie van de opmerkingen voor de specifieke doelstellingen bij de reacties "helemaal niet relevant"

[Specifieke doelstelling 1.1: Ontwikkelen en verbeteren van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en het gebruik van geavanceerde technologieën](#)

Helemaal niet relevant:

De exponentiële ontwikkeling van glasvezel, 5G en de vermenigvuldiging van digitale technologie in het dagelijkse leven is schadelijk voor de menselijke ontwikkeling door desocialisatie en cognitieve degradatie. Het afval dat gepaard gaat met het massale gebruik van digitale hulpmiddelen wordt niet voldoende gerecycleerd en vormt een ecologische ramp.

In het algemeen bij SD 1.1:

- Bij het doelpubliek: de diversiteit van de spelers die de sociale economie vertegenwoordigt, moet opgenomen worden. Op het vlak van sociale innovatie zijn spelers binnen de SE immers vaak voorlopers.
- Bij de begunstigden: ervoor zorgen dat de KMO's worden opgenomen in de ruimste zin van het woord, in alle rechtsvormen die ze binnen de sociale economie kunnen aannemen: coöperaties, verenigingen, stichtingen, enz.

Bij punt 3 (Bevorderen van het concurrentievermogen, de groei en het herstel van de economische bedrijvigheid door ondersteuning van de inspanningen van de bedrijven en structurering van de financieringsregelingen) :

Hierbij moeten ook de instellingen die instaan voor de begeleiding binnen de sociale economie, zoals adviesbureaus, in aanmerking worden genomen.

Deze adviesbureaus hebben namelijk als taak projecten op het gebied van de sociale economie te stimuleren, op te sporen en te ondersteunen. Ze maken een zo breed mogelijk publiek bewust van de sociale economie en leiden ondernemers op over de verschillende aspecten van het oprichten en beheren van bedrijven. Op die manier ondersteunen ze de initiatiefnemers bij de oprichting en ontwikkeling van hun bedrijf.

[Specifieke doelstelling 1.3 – Versterken van de duurzame groei en het concurrentievermogen van de KMO's en het creëren van banen in de KMO's, onder meer door productieve investeringen](#)

Helemaal niet relevant:

In het algemeen bij SD 1.3:

De sociale economie heeft een belangrijke rol te spelen bij het scheppen van duurzame en kwalitatieve banen.

Een paar cijfers kunnen deze bewering staven:

- De sociale economie is een essentieel onderdeel van het Europese economische en sociale landschap. De Europese Economische en Sociale Raad telt 2,8 miljoen bedrijven binnen de sociale economie in de Europese Unie. Ze bieden werk aan 13,6 miljoen mensen en zijn goed voor 8% van het BBP van de EU (gegevens van 2019)
- Bedrijven uit de sociale economie vertegenwoordigen 12% van de werkgelegenheid in Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in 2018), maar netto meer dan 20% van de werkgelegenheid gecreëerd in België!
- Eind 2018 waren er in Wallonië 6.639 bedrijven binnen de sociale economie actief met werknemers, tegenover 4.795 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het aantal SE-bedrijven is dus met 4% gestegen in slechts vijf jaar tijd.
- Tussen 2013 en 2018 is het totale aantal banen binnen de sociale economie met 8,9% gestegen, terwijl de klassieke economie (buiten de SE) het aantal banen met 2% zag toenemen.
- Met een verhouding waarbij er netto meer banen geschept worden, dan op basis van haar gewicht binnen de totale werkgelegenheid, toont de sociale economie dus ten volle aan dat ze duidelijk voorrang geeft aan mensen en arbeid i.p.v. kapitaal!
- Doelgroep: instellingen toevoegen die de sociale economie begeleiden, zoals adviesbureaus
- Begunstigden: ook bestaande bedrijven binnen de sociale economie, maar met het potentieel om op te schalen

Met betrekking tot punt 3 (versterken van de veerkracht en het aanpassingsvermogen van ondernemingen ten aanzien van de industriële/digitale transformatie door de toegang tot en de toe-eigening van nieuwe technologieën te vergemakkelijken):

De digitale transitie is een van de kwesties die de sociale economie graag wil aanpakken. Er is echter een reëel gebrek aan steun en stimulansen voor organisaties binnen de sociale economie en hun werknemers om deze kwestie volledig te omarmen.

De in deze richting te ontwikkelen projecten zouden veelvoudig kunnen zijn:

- Digitale transitie van SE-bedrijven: de sociale economie in staat stellen meer te investeren in het potentieel dat wordt geboden door de ontwikkeling van een echte collaboratieve platformeconomie. Deze ontwikkeling biedt nieuwe oplossingen voor het

denken over de economische duurzaamheid van de instellingen, maar ook een kans om de sociale en milieu-impact ervan te vergroten.

- Aanpakken van de digitale kloof
- Opleidingsproject voor leidinggevendenden binnen de SE: bewustmaking en opleiding van leidinggevendenden binnen de SE op het gebied van digitale vraagstukken en hen in staat stellen digitale instrumenten en problemen beter te leren beheersen)
- Opleidingsproject voor omkaderend personeel binnen IDESS- en EI-bedrijven: om deze spelers te ondersteunen bij hun digitale transitie, door hen in staat te stellen de digitale vaardigheden te verwerven die nodig zijn voor de integratie van digitale instrumenten in hun activiteit.
- Opleidingsproject voor mensen i binnen IDESS- en EI-bedrijven: het doel hiervan zou zijn kwetsbare mensen die inschakeling wensen binnen IDESS- en EI-bedrijven, digitale basisvaardigheden bij te brengen. De verworven vaardigheden zullen nuttig zijn om de productiviteit van dit personeel binnen hun werk te verhogen, maar vormen ook een essentieel onderdeel van de inzetbaarheid en de uitoefening van het burgerschap van een persoon.

[Specifieke doelstelling 2.4 – Bevorderen van de aanpassing aan de klimaatverandering, beperken van het risico op rampen en vergroten van de veerkracht, met inachtneming van een op ecosystemen gebaseerde aanpak](#)

Helemaal niet relevant:

We moeten banen creëren, de rest is onzin

Dit is wel relevant, maar niet voldoende. We zijn in ieder geval van mening dat deze doelstelling ook economische en sociale ontwikkelingen moet omvatten die verband houden met de klimaatproblematiek: circulaire economie, groene economie in het algemeen, klimaatrechtvaardigheid, enzovoort, maar misschien valt dit onder het begrip "veerkracht"?

[Specifieke doelstelling 4.1 - Verbeteren van de doeltreffendheid en het inclusieve karakter van de arbeidsmarkten en van de toegang tot kwalitatieve werkgelegenheid door de ontwikkeling van sociale infrastructuur](#)

Helemaal niet relevant:

Het lijkt ons belangrijk om reeds in de titel van deze doelstelling, alsook bij de uitwerking ervan te spreken over kwaliteitsvolle en duurzame werkgelegenheid.

De bedrijven binnen de sociale economie bieden een reële kans om deze doelstelling te ontwikkelen, door zinvol, duurzaam en kwaliteitsvol werk aan te bieden aan iedereen.

Sinds de coronacrisis hebben de bedrijven binnen de sociale economie (met name de inschakelingsbedrijven, de CISP's en de bedrijven met aangepast werk) reële moeilijkheden ondervonden bij de aanwerving van stagiairs en werknemers. Zoals gezegd is de sociale economie echter een veelbelovende sector op het vlak van werkgelegenheid, die bovendien voortdurend groeit.

Ter herinnering:

- Bedrijven uit de sociale economie vertegenwoordigen 12% van de werkgelegenheid in Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in 2018), maar netto meer dan 20% van de werkgelegenheid gecreëerd in België!
- Eind 2018 waren er in Wallonië 6.639 bedrijven binnen de sociale economie actief met werknemers, tegenover 4.795 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het aantal SE-bedrijven is dus met 4% gestegen in slechts vijf jaar tijd.
- Tussen 2013 en 2018 is het totale aantal banen binnen de sociale economie met 8,9% gestegen, terwijl de klassieke economie (buiten de SE) het aantal banen met 2% zag toenemen.

Het lijkt ons dan ook van het grootste belang de sector van de sociale economie bekend te maken bij de verschillende doelgroepen, en met name bij werkzoekenden die ver van de arbeidsmarkt staan en steeds moeilijker te bereiken zijn.

In het algemeen is het van essentieel belang dat de SE, haar waarden, haar praktijken en de resultaten en effecten daarvan meer ruchtbaarheid krijgen. Een van de pistes die volgens ons moet ontwikkeld worden is de promotie van SE-bedrijven per sector en per regio bij deze groep werkzoekenden, die de sociale economie wellicht zien als een mogelijkheid om een duurzame, kwaliteitsvolle baan aangeboden te krijgen.

Het lijkt ons bovendien ook belangrijk om : de beroepsmatige inschakeling van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en laaggeschoolden in Wallonië in stabiele en duurzame banen te vergemakkelijken door de "weg naar werkgelegenheid" te verbeteren en te vergemakkelijken. Dit zal onder meer gebeuren door het voor de werknemers zo gemakkelijk mogelijk te maken om naar de verschillende instellingen te stappen, een betere zichtbaarheid van wat de sociale economie is, een betere netwerking van goede praktijken, acties en instrumenten tussen de belanghebbenden, alsook meer samenwerking, communicatie en coördinatie tussen de verschillende instellingen binnen de sociale economie gericht op inschakeling (CISP, EI, ETA en meer in het algemeen de SE.), Deze betere coördinatie en samenwerking moet het mogelijk maken goede praktijken uit te wisselen en te bepalen zodat de problemen opgelost kunnen worden waarmee inschakelingsgerichte instellingen in het algemeen of specifiek bij bepaalde sectoren en/of doelgroepen geconfronteerd worden. Deze betere coördinatie moet ook een betere ondersteuning van werkzoekenden mogelijk maken. Daartoe moet de ontwikkeling van de vaardigheden van maatschappelijk werkers binnen de inschakelingsinstellingen met betrekking tot deze kwesties ondersteund worden. Met het oog op een betere coördinatie tussen deze instellingen moeten er ruimtes, netwerkmomenten en -instrumenten gecreëerd worden om uitwisseling en samenwerking tussen de instellingen aan te moedigen, zodat goede praktijken op het vlak van algemene en/of specifieke problemen bevorderd en uitgebreid kunnen worden. Ook moeten kennis en samenwerking tussen de inschakelingsinstellingen binnen dezelfde sector en/of geografisch gebied bevorderd worden.

Bij de begunstigden, ervoor zorgen dat bij instellingen zoals EI, CISP en ETA rekening gehouden wordt met de maatschappelijk werkers / de omkaderende functies binnen deze instellingen.

We bezorgen graag enkele projectvoorbeelden van culturele spelers uit het samenwerkingsgebied, die kunnen overeenkomen met de prioriteiten in SD 4.6. Sommige projecten zitten nog in een

conceptfase. Andere zouden snel kunnen worden ingediend indien het toekomstige Interreg VI dit toestaat.

Echter, in de huidige stand van zaken kunnen geen van deze projecten worden ingediend zolang de artistieke uitgaven niet zijn opgenomen in de subsidiabele uitgaven. En zonder de artistieke uitgaven, verliest het hele project haar betekenis.

4.6. HET VERSTERKEN VAN DE ROL VAN CULTUUR EN TOERISME IN DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING, DE SOCIALE SAMENHANG EN DE SOCIALE INNOVATIE:

Ondersteuning van verandering en versterking door de professionalisering van actoren

Vb 1 : Opzetten van een ondersteuningstraject voor jonge kunstenaars in een grensoverschrijdende context via residenties, inclusief nieuwe productiesystemen, het experimenteren met nieuwe vormen van publiekswerking, de productie van een eerste werk of een prototype, de (digitale) presentatie ervan aan professionele netwerken en het brede publiek.

Vb 2: Integratie van nieuwe vormen van digitale productie in de praktijk van de kunstenaar. Netwerk van fablab- of digitale productieruimten, residenties van multidisciplinaire kunstenaars om deze elementen in projecten te integreren, uitwisselingen tussen collega's.

Vb 3: ontwikkeling van een grensoverschrijdend festival om muzikaal talent te promoten bij het publiek en Europese professionals.

Ontwikkeling van aanbod en diensten om het culturele, landschappelijke en industriële erfgoed te valoriseren en een gemeenschappelijke culturele identiteit te versterken

Vb 1: oprichting van een vloot van artistieke boten met een netwerk van artistieke collectieven. Organisatie van een nautische parade circulerend langs de drie zijden.

Vb 2: kunstparcours langs het waternetwerk. Productie van werken tijdens residenties waarbij kunstenaars, ontwerpers en architecten het waternetwerk in vraag stellen, met een participatieve dimensie. Valorisering via fietsroutes of andere zachte mobiliteit.

Vb 3: kunstenaars ontwikkelen een specifiek aanbod rond milieu-, sociale of andere vraagstukken in het samenwerkingsgebied, bedoeld om het publiek bewust te maken van deze diverse vraagstukken, uitdagingen en omgevingen.

Ontwikkeling van gemeenschappelijke culturele acties die bijdragen tot de uitstraling van het samenwerkingsgebied

Vb 1: Muzikale fietsparades die vertrekken aan de drie zijden en elkaar ontmoeten aan de grens voor een gemeenschappelijke feestelijke tijd.

Vb 2 : Productie van werken aan de hand van innoverend textiel om zowel voor vakmensen als voor het grote publiek te focussen op innovatie in deze regio. Het werk van de kunstenaars draagt ook bij tot verder onderzoek.

Vb 3: Gezamenlijke programmering van voorstellingen en bewustmakingsacties voor de inwoners van de grensregio.

Al deze projectvoorbeelden dragen rechtstreeks bij tot de doelstellingen van het toekomstige Interreg-programma. De creatie en de presentatie ervan aan het publiek is echter een sleutelement voor het welslagen van de programma's en de samenwerking. Daarvoor dienen de artistieke uitgaven te worden erkend als subsidiabele uitgaven.

Dit gaat over :

- salarissen van kunstenaars, technici, ..
- artistieke honoraria
- auteursrechten voor de presentatie van werken
- bijdragen in coproductie of corealisatie
- aankoop van materiaal, huur van technische uitrusting voor de productie of presentatie van werken

Het overzicht van alle projectvoorbeelden, details en de culturele actoren die ze voorstellen, vindt u hier: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1gw29tOvcBoZEoQQ-t8vX90rNuNXEZWosC0_TeOYvhcQ/edit#gid=1174611106

Tenslotte bezorgen we u een voorbeeld van Interreg-programma waarin cultuur met succes is geïntegreerd:

<https://www.interreg-francesuisse.eu/wp-content/uploads/sites/3/2021/11/VF-du-programme-IFS-21-27.pdf>

cfr pagina 52

[Specifieke doelstelling 4.5 - Waarborgen van gelijke toegang tot de gezondheidszorg en bevorderen van de veerkracht van de gezondheidszorgstelsels, met inbegrip van de eerstelijnszorg, en de overgang van...](#)

Helemaal niet relevant:

De overheid mag zich niet terugtrekken uit de gezondheidssector. Er is behoefte aan garanties voor een gelijke behandeling van de bevolking (die al vrij relatief is). Gezinszorg kan voor sommige gezinnen een nadeel zijn.

[Specifieke doelstelling 4.6 - Versterken van de rol van cultuur en duurzaam toerisme bij economische ontwikkeling, sociale samenhang en sociale innovatie](#)

We bezorgen graag enkele projectvoorbeelden van culturele spelers uit het samenwerkingsgebied, die kunnen overeenkomen met de prioriteiten in SD 4.6. Sommige projecten zitten nog in een conceptfase. Andere zouden snel kunnen worden ingediend indien het toekomstige Interreg VI dit toestaat.

Echter, in de huidige stand van zaken kunnen geen van deze projecten worden ingediend zolang de artistieke uitgaven niet zijn opgenomen in de subsidiabele uitgaven. En zonder de artistieke uitgaven, verliest het hele project haar betekenis.

4.6. HET VERSTERKEN VAN DE ROL VAN CULTUUR EN TOERISME IN DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING, DE SOCIALE SAMENHANG EN DE SOCIALE INNOVATIE:

Ondersteuning van verandering en versterking door de professionalisering van actoren

Vb 1 : Opzetten van een ondersteuningstraject voor jonge kunstenaars in een grensoverschrijdende context via residenties, inclusief nieuwe productiesystemen, het experimenteren met nieuwe vormen van publiekswerking, de productie van een eerste werk of een prototype, de (digitale) presentatie ervan aan professionele netwerken en het brede publiek.

Vb 2: Integratie van nieuwe vormen van digitale productie in de praktijk van de kunstenaar. Netwerk van fablab- of digitale productieruimten, residenties van multidisciplinaire kunstenaars om deze elementen in projecten te integreren, uitwisselingen tussen collega's.

Vb 3: ontwikkeling van een grensoverschrijdend festival om muzikaal talent te promoten bij het publiek en Europese professionals.

Ontwikkeling van aanbod en diensten om het culturele, landschappelijke en industriële erfgoed te valoriseren en een gemeenschappelijke culturele identiteit te versterken

Vb 1: oprichting van een vloot van artistieke boten met een netwerk van artistieke collectieven. Organisatie van een nautische parade circulerend langs de drie zijden.

Vb 2: kunstparcours langs het waternetwerk. Productie van werken tijdens residenties waarbij kunstenaars, ontwerpers en architecten het waternetwerk in vraag stellen, met een participatieve dimensie. Valorisering via fietsroutes of andere zachte mobiliteit.

Vb 3: kunstenaars ontwikkelen een specifiek aanbod rond milieu-, sociale of andere vraagstukken in het samenwerkingsgebied, bedoeld om het publiek bewust te maken van deze diverse vraagstukken, uitdagingen en omgevingen.

Ontwikkeling van gemeenschappelijke culturele acties die bijdragen tot de uitstraling van het samenwerkingsgebied

Vb 1: Muzikale fietsparades die vertrekken aan de drie zijden en elkaar ontmoeten aan de grens voor een gemeenschappelijke feestelijke tijd.

Vb 2 : Productie van werken aan de hand van innoverend textiel om zowel voor vakmensen als voor het grote publiek te focussen op innovatie in deze regio. Het werk van de kunstenaars draagt ook bij tot verder onderzoek.

Vb 3: Gezamenlijke programmering van voorstellingen en bewustmakingsacties voor de inwoners van de grensregio.

Al deze projectvoorbeelden dragen rechtstreeks bij tot de doelstellingen van het toekomstige Interreg-programma. De creatie en de presentatie ervan aan het publiek is echter een sleutelement voor het welslagen van de programma's en de samenwerking. Daarvoor dienen de artistieke uitgaven te worden erkend als subsidiabele uitgaven.

Dit gaat over :

- salarissen van kunstenaars, technici, ..
- artistieke honoraria
- auteursrechten voor de presentatie van werken
- bijdragen in coproductie of corealisatie
- aankoop van materiaal, huur van technische uitrusting voor de productie of presentatie van werken

Het overzicht van alle projectvoorbeelden, details en de culturele actoren die ze voorstellen, vindt u

hier: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1gw29tOvcBoZEoQQ-t8vX90rNuNXEZWosC0_TeOYvhcQ/edit#gid=1174611106

Tenslotte bezorgen we u een voorbeeld van Interreg-programma waarin cultuur met succes is geïntegreerd:

<https://www.interreg-francesuisse.eu/wp-content/uploads/sites/3/2021/11/VF-du-programme-IFS-21-27.pdf>

cfr pagina 52

Vele culturele en artistieke projecten kunnen bijdragen tot de doelstellingen van het toekomstige Interreg-programma. Dit kunnen zij echter niet of slechts in geringe mate indien de kern van hun artistieke activiteiten niet gecoverd is: creatie en presentatie, te weten salarissen, artistieke fees en auteursrechten, coproductiebijdragen, aankoop en huur van materiaal, enzovoort.

Hieronder vindt u enkele voorbeelden van projecten die door culturele spelers zijn ontwikkeld voor Interreg VI en die kunnen overeenkomen met de prioriteiten van specifieke doelstelling 4.6. Sommige projecten bevinden zich nog in de ontwerpfase. Andere zouden snel kunnen worden ingediend indien het toekomstige Interreg VI dit toelaat.

Bij de huidige stand van zaken kan echter geen enkele van deze projecten ingediend worden, tenzij de artistieke uitgaven opgenomen worden bij de basis van de subsidiabele uitgaven. Zonder het artistieke, verliest het hele project zijn betekenis.

4.6 VERSTERKEN VAN DE ROL VAN CULTUUR EN TOERISME IN DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING, DE SOCIALE SAMENHANG EN DE SOCIALE INNOVATIE.

[Open opmerkingen: "Als u zelf vragen hebt over onderwerpen die niet specifiek behandeld werden, kunt u deze ruimte gebruiken om ons dat te laten weten:](#)

Aanmoedigen en ondersteunen van de capaciteitsopbouw bij de Franstalige spelers om de uitdagingen van het programma beter te begrijpen.

Niet zozeer een punt dat niet noodzakelijkerwijs aan bod komt, maar eerder een algemene opmerking. Veel projecten hebben meerdere gelijktijdige doelstellingen, maar er moet altijd een keuze gemaakt worden uit een van de doelstellingen. Proberen een oplossing te vinden (hoofd- en secundaire doelst., of betere integratie van de andere doelst. bij de indicatoren?)

Het voor Fransen gemakkelijker maken om in België te investeren

LANDBOUW IS NOCH EEN RISKANTE NOCH EEN ONZEKERE/ONMOGELIJKE ZAAK SINDS 1975 BIJ LIAQAT CORP (PVT) LTD GUJRANWALA PAK, DOOR VELDGEBASEERDE MOBIELE INDUSTRIALISATIE TOT KANT-EN-KLARE BASIS VOOR HET VERMIJDEN VAN VOEDSELVERSPILLING / HONGER / ARMOEDE.

Het valt me op dat u vaak het verkleinwoord en zo gebruikt, waardoor bepaalde groepen van mensen, misschien aanhangers van uw project, niet genoemd worden. Ik twijfel er niet aan dat dit een uitdaging is op redactioneel vlak en daarom neem ik het u niet kwalijk. Ik was ooit lid van een groep mensen die regelmatig naar Oignies-en-Thiérache gingen om een veldslag te herdenken die in augustus 1914 in de grensstreek plaatsgevonden had. Er werd een monument opgericht ter nagedachtenis van alle slachtoffers. Dit gezamenlijke werk was een groot succes. Ik sta dan ook volledig achter dit grensoverschrijdende project, dat mij zeer interesseert.

Gemeenschappelijke culturele sector

"Ik zou willen dat de omkadering bij de INTERREG-projecten grondiger verloopt wat de wetenschappelijke opvolging betreft en minder omslachtig is wat de administratie betreft (het uur per uur rapporteren van de werkzaamheden is een te grote administratieve last)

Afstemming/overleg met de medefinancieringsorganen op regionaal niveau is van essentieel belang om het project een aanvaardbaar financieringsniveau te geven (50% van het EFRO-aandeel, de rest moet van de regio komen, maar er wordt geen zekerheid gegeven over de medefinanciering voordat het project aanvaard wordt...). Het is dus heel moeilijk om de "financiële stabiliteit" van een project vóór de lancering te garanderen...

"De versterking van cultuur en toerisme (een interessante benadering trouwens om beide werelden te combineren), maatregel 4.6, kan ook raakvlakken hebben met mobiliteit (SD3) en duurzaamheid (SD2). De uitdaging bestaat er met name in een "autovrij" toeristisch aanbod te ontwikkelen.

Zo zou (in het departement Oise, Hauts-de-France) de reconversie van het Canal du Nord (na de opening van het Kanaal Seine-Noord-Europa tegen 2030-2032) deze drieledige dimensie: toerisme/mobiliteit/duurzaamheid omvatten.

"Het is jammer dat we niet rechtstreeks kunnen reageren om aan te geven wat er ontbreekt of slechts matig relevant is bij de verschillende doelstellingen. In het deel over innovatie is een essentieel punt bijvoorbeeld dat van de agro/bos/ecologie om de biodiversiteit meer te mobiliseren als bondgenoot om beter (in plaats van meer) te produceren en veerkrachtiger te zijn, met name om de opslag van C in ecosystemen te ontwikkelen en de afhankelijkheid

van louter technologische oplossingen te beperken, hoe aantrekkelijk deze intellectueel ook mogen zijn. Dit impliceert een enorme investering in het begrijpen van de werking van ecosystemen (biologie) veeleer dan in nieuwe technologische oplossingen, ook al zijn sommige van deze oplossingen onontbeerlijk voor het monitoren van de biodiversiteit en de productiefuncties van biomassa. We weten niet hoe productieve ecosystemen met een rijke biodiversiteit functioneren omdat ze praktisch niet bestaan. Dit is echter een dringende zaak en Interreg is een essentiële steun voor het vergelijken en delen van de ervaringen van proactieve spelers die zich in de marge van zeer verschillende administratieve systemen ontwikkelen.

Het is ook belangrijk om de logica van de ecologische netwerken te ontwikkelen met als functie de regulering van groene infrastructuren, zowel voor de regulering van extreme gebeurtenissen (droogte, overstromingen, erosie, enz.) als voor culturele diensten (om tegemoet te komen aan de exponentiële verwachtingen op het vlak van het lokale natuurtoerisme).

Europa heeft tot slot vrij restrictieve strategieën ontwikkeld (bv. de biodiversiteitsstrategie voor 2030, de strategie "Farm to Fork", enz.) waarover we noch de visie, noch de precieze doelstellingen terugvinden. Het lijkt me essentieel dat één van de doelstellingen van het "Interreg"-programma erin bestaat de uitvoering van deze strategieën te ondersteunen wanneer het grensoverschrijdende karakter ervan een troef kan zijn... Het is niet duidelijk welke specifieke bijdragen Interreg in dit verband kan leveren, en met name aan de essentiële interconnectiviteit tussen grensregio's op het gebied van biodiversiteit, biomassaproductie (korte ketens), regulerende diensten (overstromingen) of culturele diensten (lokaal toerisme, zachte mobiliteit, gezondheid, enz.).

In het programma wordt met geen woord gerept over low-tech, dat zijn waarde bewijst in crisissituaties zoals Covid, en de moeilijkheid om hightech-producten aan te schaffen.

Waarom omvat het betrokken geografische gebied in het programma 2021-2027 niet het departement Ardennes (Frankrijk)?

Wat de gezondheidszorg betreft, wordt dit thema in het ontwerpprogramma ontwikkeld vanuit het oogpunt van de toegankelijkheid, de doeltreffendheid en de veerkracht van de gezondheidszorgstelsels en de langdurige zorg. De pandemie en de geestelijke gezondheidsproblemen hebben ook duidelijk gemaakt dat iedereen toegang moet hebben tot een gezonde leefomgeving en een natuurlijke omgeving. Het gaat er dus om de groene ruimtes in de stad niet alleen te ontwikkelen voor de biodiversiteit en het thermisch comfort van de bewoners, maar ook om hun geestelijke gezondheid te bevorderen, waar nodig en aangepast aan de behoeften en de (toekomstige) gebruikers (gelijke toegang tot de groene ruimtes, openbaar of collectief). De kruisbestuiving tussen SD 2.4, 2.7 en 4.5 moet beschreven worden in een van de SD's ervan of in een extra transversale SD.

Door de COVID-crisis is de toeristische sector een van de economische sectoren die het meest te lijden heeft gehad, zowel op Europees als op internationaal niveau. Het Interreg VI-programma moet een gelegenheid zijn om deze sector nieuw leven in te blazen en het aanbod in Frankrijk en België te diversifiëren en te vernieuwen.

"Wat de strategische doelstelling 4.1, prioriteit 4, betreft, lijkt het ons dat de opleiding van vrijwilligers en de valorisatie van de in dit kader verworven vaardigheden hefboomen kunnen zijn om deze doelstelling te bereiken.

We vinden het belangrijk dat de term "bedrijven" ook de verenigingssector omvat. "

Aanmoedigen van de interpenetratie van "zones" of gebieden die nog niet "verbonden" zijn, zoals de wereld van werk en gezondheid, zoals voorgesteld in een van de prioriteiten van het SATRAQ-project dat momenteel wordt ontwikkeld. Aanmoedigen van de betrokkenheid van het maatschappelijke middenveld (mantelzorgers BE – aidants naturels/familiaux FR) bij gezondheidsprojecten

Wat de strategische doelstelling 4.1, prioriteit 4, betreft, lijken de ondersteuning en opleiding van vrijwilligers en het in kaart brengen en onder de aandacht brengen van de vaardigheden die ze door hun vrijwilligerswerk hebben verworven, ons echte hefboomen voor integratie op de arbeidsmarkt te zijn. Voorts zijn we van mening dat de term "bedrijf/onderneming" ook de verenigingen moet omvatten.

Over het algemeen vind ik, zoals u zult hebben begrepen, dat het programma zeer "technisch" is als het gaat over klimaatkwesties en -uitdagingen. Er moet echter nog veel gedaan worden in verband met de doelstellingen van de Verenigde Naties inzake duurzame ontwikkeling (SDG), een kader dat het mogelijk maakt milieuvraagstukken sector-, discipline- en grensoverschrijdend aan te pakken: laten we met name denken aan de kwesties rond de groene economie, sociale ongelijkheden in verband met de klimaatverandering, onderwijs, duurzame productiemethodes, enz. Kortom, het zou erom gaan een doelstelling te maken die gericht is op vraagstukken van duurzaamheid, in samenhang met de vraagstukken in verband met de ecologische transitie.

"In het belang van de administratieve vereenvoudiging :

1) de regels voor Waalse overheidsopdrachten moeten vereenvoudigd worden: de opportuniteitsadviezen en de wettigheidscontroles bij de functionele overheden afschaffen, evenals de verklaringen inzake de afwezigheid van belangenconflicten (in de programmaperiode 2014-2020 bestaan al deze regels niet langs Franse kant)

2) ook de structuur van de activiteitenverslagen moet vereenvoudigd worden. Er zijn te veel dingen om op te schrijven. De opmaak van deze verslagen neemt enorm veel tijd in beslag en gedurende deze tijd gaan de projecten niet vooruit."

Dit lijkt mij in overeenstemming te zijn met andere Interreg-programma's.

Wij hebben het vakje "helemaal niet relevant" aangekruist omdat dit de enige manier was om een bijdrage over het onderwerp achter te laten.

Hoewel beide thema's belangrijk zijn, is het verrassend om toerisme en cultuur naast gezondheidszorg te zien. Dank u voor het raadplegen van het ontwerp van het OP.

Hoe zit het met de specifieke doelstellingen die niet in de tabel opgenomen werden (bv. 4.2, 4.3, 4.4)?

"Wij hebben een collectieve brief met meer dan 100 ondertekenaars uit de 3 deelgebieden verstuurd naar de verantwoordelijken van het Interreg-programma, de regio Hauts-de-France, de Vlaamse Gemeenschap, de Fédération Wallonie-Bruxelles, alsook naar de Eurometropool Lille-Tournai-Kortrijk en haar onderdelen (MEL, IDETA, Leiedal).

Onze aanpak sluit aan bij de wens van de Europese Commissie om een nieuw Europees Bauhaus te zien ontstaan, voor een meer inclusieve, duurzame en esthetische Europese samenleving. "

Opmerking 10 keer herhaald ...

"Dit is geen vraag, maar een opmerking:

- het verheugt ons dat in de prioriteiten van het OP rekening gehouden wordt met het toerisme als sector van structurerende economische activiteiten in de regio
- we betreuren het dat het aspect digitalisering van de plaatselijke overheden vergeten wordt. Het grensoverschrijdende Ardennengebied heeft witte gebieden die de ontwikkeling ervan beperken. De herstructurering van dit grensoverschrijdende gebied zal ook digitalisering impliceren.
- het lijkt ons van essentieel belang de administratie te vereenvoudigen, met name langs Waalse kant, om het effect van de projecten in de regio te maximaliseren en de administratieve follow-up van de projecten te verminderen (opportuïteitsadviezen, wettigheidscontroles, aangiftes van belangenconflicten, structuur van de activiteitenverslagen, enz.) Vaak wordt erop gewezen dat de tijd die aan de administratieve follow-up besteed wordt, zeer aanzienlijk is in verhouding tot de tijd die aan de operationalisering besteed wordt.

We willen echt, zoals u reeds gedaan hebt, dat het OP bij SD1 in het bijzonder maar ook bij de andere SD zich richt op de S3 van elke regio om projecten te vinden die de S3-dynamiek en dus de door de regio's gekozen innovatiegebieden versterken. Door alle krachten rond deze thema's te bundelen, zullen we erin slagen mooie en vernieuwende Europese projecten tot stand te brengen. Voor meer informatie over de Waalse S3 kunt u contact opnemen met S3.economie@spw.wallonie.be of de website bezoeken:

<https://economie.wallonie.be/content/s3-wallonne-les-feuilles-de-route-des-5-domaines-d%E2%80%99innovation-strat%C3%A9giques-sont-valid%C3%A9es>

Voor de circulaire economie hebt u duidelijk de 6 waardeketens geïdentificeerd die in de in februari 2021 goedgekeurde Waalse strategie aan bod komen. We willen erop wijzen dat de Waalse visie op de circulaire economie zich niet beperkt tot het verminderen van afval, maar

ook probeert te werken aan ecodesign, industriële symbiose, de economie van de functionaliteit, hergebruik, herverpakking en tenslotte recycling. Het identificeren van nieuwe circulaire businessmodellen is ook een van de sleutels. De circulaire economie kan dus breder gezien worden dan wat momenteel in het OP gepresenteerd wordt.

"Dank u voor dit document waarin de prioriteiten voor de volgende programmaperiode duidelijk uiteengezet worden.

Een opmerking over de veerkracht van de regio's: bij lezing lijkt het ons dat het meer gericht is op kwesties van veiligheid en bescherming/behoud (risico's) dan op vraagstukken van ontwikkeling en versterking. Zou het niet interessant zijn om veerkracht te zien als een kans voor de harmonieuze en duurzame (her)ontwikkeling van plaatselijke regio's, dit alles binnen een logica van samenwerking en niet-concurrentie (zelfbedruipend zijn en autonomie hebben reële grenzen)?

Sociale inclusie wordt in het document genoemd (punt 2.8), maar maakt niet echt deel uit van de prioriteiten. Alleen bij SD 4.6, dat betrekking heeft op toerisme en cultuur, wordt het vermeld. Het is echter een belangrijke prioriteit binnen INTERREG. De aspecten van digitale inclusie worden in het geheel niet genoemd.

"1) CRISIS- EN RISICOBEBEER: er moet bijzondere aandacht besteed worden aan het grensoverschrijdende vraagstuk van het CRISIS- (gezondheid, migratie, enz.) en RISICOBEBEER (grote, industriële en technologische rampen) en aan de noodzaak om overlegmechanismen en -organen in te stellen en ervoor te zorgen dat de informatie wordt gecoördineerd, gedeeld en toegankelijk is, met name voor de plaatselijke bevolking en de verkozenen

2) JEUGD: volledige onderschrijving van het vraagstuk rond burgerschap en het engagement van de grensoverschrijdende jeugd.

3) De onderschrijving van de grensoverschrijdende KUST- en MARITIEME-kwesties van de regio (beheer van de kustlijn, kustoverstromingen, specifieke bescherming van dit kust- en mariene milieu)

"Het is een beetje jammer dat biodiversiteitsacties specifiek in stedelijke gebieden gepromoot worden.

- Een project in welke rubriek dan ook kan punten winnen bij de beoordeling indien het de integratie van biodiversiteitsacties parallel voorstelt. Ik wil de projectpartners alleen maar uitnodigen om over dit aspect na te denken en na te gaan of een actie niet aan "waarde" of relevantie kan winnen als er een biodiversiteitscomponent in geïntegreerd wordt.

- Over het algemeen worden in de doelstellingen de voorstellen, aandachtspunten en uitwisselingen van de workshops overgenomen. Bedankt hiervoor."

"SD 2 Een groenere transitie. Het zou interessant zijn de financiering mogelijk te maken van transversale initiatieven die het mogelijk maken acties op het gebied van hernieuwbare

energie en duurzame mobiliteit te combineren, zodat het plaatselijke grensoverschrijdende vervoersaanbod koolstofvrij gemaakt kan worden; via bijvoorbeeld de medefinanciering van coöperaties (sociale en solidaire economie) die hernieuwbare energie produceren (fotovoltaïsche centrales) waaraan hybride of elektrische pendelvoertuigen rechtstreeks opgeladen worden, of de ontwikkeling van interacties tussen gebouwen en voertuigen op het gebied van duurzame aangelegenheden.

ISO-doelstelling 1: Naast de ontwikkeling van een of twee nieuwe EGTS'en zou ook de oprichting van grensoverschrijdende instellingen met de bevoegdheid van een AOM – Autorité Organisatrice de la Mobilité gepromoot moeten worden, bijvoorbeeld door de oprichting van een Grensoverschrijdend Agentschap voor Duurzame Mobiliteit.

Suggestie om uw lexicon van strategieën van het samenwerkingsgebied te vervolledigen (p.8) - tabblad 2 Waals Gewest, voorstel om "'Project Charleroi Métropole'" toe te voegen aan het einde van deze paragraaf. "

BIJLAGE 2

Vraag 9: Vindt u dat in de lijst van uitdagingen die in het programma is opgenomen de belangrijkste kwesties aan bod komen?

Zo niet, welke onderwerpen ontbreken?

Volledige tekst van de opmerkingen :

1. Denkt u dat de deelgebieden u (in grote lijnen) een beknopt overzicht kunnen geven van de instellingen die geraadpleegd zijn en/of de acties die ondernomen zijn in het kader van de openbare raadpleging? in het geval dat dit nuttig is voor het onderdeel "raadpleging/betrokkenheid van stakeholders" in het OP (bericht per mail verzonden omdat de termijn van 07-01-2022 is verstreken.
2. Herstel van landbouw- en bosecosystemen, herstel van het boerenbos op grond die in beslag wordt genomen door grootschalige teelten >> vegetatie = klimaatregelaar !!!!!!!
3. De dynamisering van de stadscentra, ik denk dat er grensoverschrijdende uitwisselingen opgezet kunnen worden.
4. Samenwerking om de toegang tot post-bacopleidingen voor grensstudenten te vergemakkelijken. Soms is het voor de student gemakkelijker en dichter om naar de Belgische school te gaan, dan naar de Franse, en omgekeerd.
5. Bestrijding van overmatige herbebossen met naaldbomen in bosgebieden.
6. Duurzame ontwikkeling wordt op een restrictieve manier benaderd, vooral wat de aspecten energie, klimaat, water en vervoer betreft. Met andere woorden, op een zeer technische manier. Duurzame ontwikkeling heeft echter ook betrekking op de economische, sociale en culturele dimensies van onze samenlevingen: economische ontwikkeling, sociale ongelijkheden, gezondheid, enz. Het lijkt ons dat in dit Interreg-programma ruimte gemaakte moet worden voor projecten die beantwoorden aan de doelstellingen van duurzame ontwikkeling in ruime zin, zoals die door de VN vastgesteld zijn.
7. Waterstofproductie en de volledige waterstofwaardeketen, met inbegrip van biomassa
8. Samen met alle vertegenwoordigers van de culturele sector in het Vlaamse, Waalse en Franse samenwerkingsgebied zijn we verheugd over het initiatief om cultuur opnieuw op te nemen in de doelstellingen van het Interreg VI-programma France-Wallonie-Vlaanderen. Doordat cultuur in 2015 op een zijspoor is gezet, is een 20 jaar oude grensoverschrijdende samenwerking volledig opgedroogd, waardoor het grensoverschrijdende ecosysteem geleidelijk aan is verdwenen. De hernieuwde aandacht voor cultuur in Interreg VI is hoopgevend. Terecht wordt een beroep gedaan op cultuur om grensoverschrijdende prioriteiten en uitdagingen te helpen aanpakken, zoals sociale integratie, werkgelegenheid, innovatie en onderzoek, gezondheid, duurzame ontwikkeling, milieu, vervoer, toerisme... De culturele stakeholders willen zich van nature uit inzetten om deze uitdagingen aan te gaan in het kader van grensoverschrijdende samenwerking. Dit veronderstelt echter dat de Interreg-instrumenten een echte samenwerking mogelijk maken. Net als in andere sectoren is het

van essentieel belang dat ook met de kerntaak van de culturele sector rekening gehouden wordt. Na het ontwerp-OP te hebben doorgenomen, trekken we nog steeds aan de alarmbel over de erkenning en de plaats die in dit plan aan cultuur gegeven wordt. Bij de voorstelling van de uitdagingen is het bijzonder verontrustend dat in titel 2.6 het woord "cultuur" alleen is vervangen door "erfgoed". Erfgoed is zeker nodig in het OP, maar binnen een culturele prioriteit kan het niet los gezien worden van een levende, hedendaagse cultuur die kunstenaars en burgers samenbrengt. Het is de hedendaagse creatie van vandaag die het erfgoed van morgen zal maken. Erfgoed en toerisme hebben een grote behoefte aan levende projecten. Bovendien creëren kunstenaars niet alleen echte ontmoetingen. Ze zijn ook van essentieel belang als onderzoekers, als catalysatoren voor innovatie en vernieuwing, en als cement bij de opbouw van een gemeenschap. Hun acties zijn kenmerkend voor de dynamiek en de gemeenschappelijke identiteit van een grensoverschrijdende regio. Dit veronderstelt echter dat de Interreg-instrumenten een echte samenwerking mogelijk maken. Net als bij de andere sectoren is het van essentieel belang om ook rekening te houden met de kerntaak van de culturele sector.

9. Sociale inclusie wordt in het document genoemd (titel 2.8), maar maakt niet echt deel uit van de prioriteiten. Alleen in punt 4.6, dat betrekking heeft op toerisme en cultuur, wordt het vermeld. Het is echter een belangrijke as binnen INTERREG. De aspecten rond digitale inclusie worden helemaal niet vermeld.

10. Aan weerszijden van de grens hebben de Franse en Belgische gebieden te kampen met een verslechtering van het aanbod van plaatselijke openbare diensten, waardoor deze gebieden met een laag inkomen/inwoner nog meer onder druk komen te staan dan de beter gesitueerde gebieden. Op Frans niveau is een begin gemaakt met de ontwikkeling van "France Services"-centra, maar hiervoor zou een grensoverschrijdend netwerk moeten worden ontwikkeld, zodat beide zijden gebruik kunnen maken van de beste ervaringen aan weerszijden van de grens. De uitdaging bestaat erin te zorgen voor territoriale gelijkheid wat het aanbod van openbare diensten betreft (cf. uitdagingen van het Commissariat Général à l'Égalité des territoires in Frankrijk).

1. .een degelijk beleid en visie rond grensoverschrijdende culturele initiatieven

2. als het gaat over culturele organisaties wordt er voornamelijk (en bijna enkel) gefocust op "erfgoed". Cultuur gaat veel breder dan dat, en er zijn hoe langer hoe meer cross-overs in de sector. Het zou interessant zijn om cultuur en kunsten breder te omschrijven.

3. Toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Dit is noodzakelijk voor een eerlijke en inclusieve samenleving, hetgeen Covid helaas maar al te duidelijk maakte.

4. Voor sommige uitdagingen wordt effectief verwezen naar de exacte regio's (=provincies) binnen het Interreg-gebied (zoals werkgelegenheid). maar voor andere wordt dit niet gedaan. een voorbeeld hiervan is de innovatiegraad. dit wordt enkel op Vlaams en Waals niveau besproken, waardoor geen duidelijk zicht is op de exacte status binnen de gebieden in de Interreg-regio. Binnen zowel Vlaanderen als Wallonië zijn er regionaal verschillen, waardoor de algemene cijfers niet altijd representatief zijn voor de regio's binnen Interreg-gebied.

5. Met de verzamelde vertegenwoordigers van de brede cultuursector in het Vlaamse, Waalse en Franse samenwerkingsgebied verwelkomen we het initiatief om cultuur opnieuw te laten verschijnen in de doelstellingen van het Interreg VI-programma France-Wallonie-Vlaanderen. Immers, het buitenspel zetten van cultuur in 2015 heeft een 20 jaar oude grensoverschrijdende samenwerking volledig drooggelegd, waardoor een cultureel ecosysteem over de grenzen heen geleidelijk aan is verdwenen. De vernieuwde aandacht voor cultuur in Interreg VI stemt tot hoop. Terecht kijkt men naar cultuur om mee de schouders te zetten onder grensoverschrijdende prioriteiten inzake sociale inclusie, werkgelegenheid, innovatie en onderzoek, gezondheid, duurzame ontwikkeling, milieu, transport, toerisme, ... Van nature uit willen de culturele spelers deze uitdagingen mee aanpakken door grensoverschrijdende samenwerking. Echter, hiervoor is een Interreg instrumentarium nodig dat échte samenwerking mogelijk maakt. Net zoals bij de andere sectoren, is het daarom van vitaal belang om ook de kern van de culturele sector in acht te nemen. Na lezing van het voorlopige OP, trekken we opnieuw aan de alarmbel rond de erkenning en plek die cultuur in dit plan krijgt. In de presentatie van de uitdagingen klinkt het bijzonder onrustwekkend, in titel 2.6., dat 'cultuur' simpelweg wordt vervangen door 'erfgoed'. Erfgoed is terecht noodzakelijk in het OP, maar kan binnen een culturele prioriteit niet los gezien worden van een levendige hedendaagse cultuur die kunstenaars en burgers samenbrengt. Ook erfgoed en toerisme hebben in belangrijke mate nood aan levende projecten. Daarenboven creëren kunstenaars niet enkel échte ontmoeting, ze zijn evenzeer van vitaal belang als onderzoekers, als hefboom voor innovatie en vernieuwing, als cement in de constructie van een gemeenschap. Hun acties kenmerken de dynamiek in een grensoverschrijdende regio en bepalen de aantrekkelijkheid ervan.

6. De erkenning van de kern van de levende kunsten als onderdeel van cultuur in het Interreg programma ontbreekt: artistieke productie, creatie en presentatie.